

om ramen te kunnen monteren, daarin konden tien ramen tegelijk worden gemaakt. Dat heb ik naar een voorbeeld gemaakt, dat ik eens in Duitsland heb gezien. Maar ik had ook een apparaatje om de draden te kunnen spannen. Mijn ene arm kan ik nog wel een beetje gebruiken, maar er zit geen kracht meer in. Om koninginnen te kunnen merken gebruik ik een opzuig-apparaatje, dat ik ook weer heb aangepast. Ik ben dat nu allemaal kwijt. Ach, dat is niet zo erg. Ik maak het weer opnieuw. Dat merken van de koninginnen is overigens wel een tijdrovend werkje voor mij. Maar het lukt best hoor. Bij het reizen krijg ik altijd hulp van kennissen of mijn zoons. Ook mijn vrouw helpt me daar bij. Bij het honingafnemen werk ik met uitlaten en wat betreft het afnemen van de honingkamers, daar krijg je handigheid in. Vroeger gebruikte ik wel een speciale greep, maar dat hoeft nu niet meer.'

Verder wil Wim er eigenlijk niet veel meer over kwijt. Bescheiden over zichzelf en opgewekt van aard vindt hij mijn belangstelling, geloof ik, niet echt nodig.

Tot slot wil ik graag nog zijn methode van het invoeren van nieuwe moeren aan u doorgeven, omdat ik daar zelf nog nooit van had gehoord en het een aardige methode vind. Hierbij wordt de raat, waarop de betreffende koningin zich bevindt met behulp van arrestraamroosters in een krant ingepakt en in het bestemde volk ingehangen. 'Een methode, die ik al heel lang zonder problemen toepas.'

Een 'éénraatskrantenmethode' dus, waarmee wij een nieuw woord aan de Nederlandse taal en de imkerij hebben toegevoegd.

Henk van der K

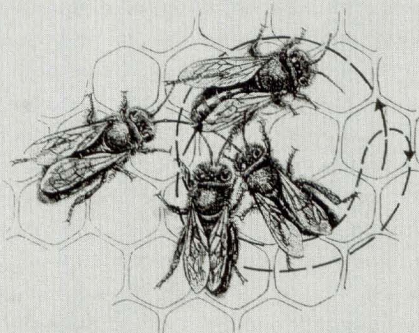
F. Peter Bohlmeijer

In vijftientig jaar 205 artikelen aanleveren voor een bijenblad en er dan, vrij onverwacht er mee stoppen, is voldoende aanleiding om te gaan praten met de auteur van al deze pennevruchten, de heer Henk van der Kammen.

In 1955 gaf hij op de lagere school, waar hij onderwijzer was, aan de 4e klas een les over bijen. Een jongen uit zijn klas nodigde hem uit om toch eens bij zijn vader op de stand te komen kijken. Dat was het begin van een leven in het teken van de bijen, als leraar Bijenteelt, als secretaris van de vereniging Vught, maar ook als produktief schrijver.

Henk van der Kammen heeft een grote belangstelling voor het leven van de bijen, hoe de ontwikkeling is en zeker ook de manier van communiceren van bijen. Kennis die misschien niet van toepassing is op de dagelijkse praktijk van het bijenhouden, maar 'Inzicht in het bijenleven komt ten goede aan het beter begrijpen wat er zich in een bijenvolk afspeelt', aldus Henk van der Kammen.

Vijftientig jaar geleden (1969) in het

januarinummer van Bijenteelt, het blad van de drie Zuidelijke Bonden, verscheen zijn eerste bijdrage en het onderwerp is niet moeilijk te raden: 'De geur als belangrijk communicatiemiddel bij bijen', waarin hij de resultaten van het onderzoek van Von Frisch beschreef.

Communicatie, niet alleen bij bijen is zijn specialiteit. Zo is hij enthousiast beluisteraar van de kortegolf radio, waardoor hij over de hele wereld contact heeft met radio zendamateurs. Maar ook het schrijven van artikelen in de bijenbladen, is een vorm van uitwisselen van kennis, die hij belangrijk vindt.

Kammen: 'ik schrijf explosief!'

Hoe was zijn werkwijze? Henk van der Kammen: 'Ik lees graag over het leven van de bijen. Als ik dan een bepaald onderwerp bestudeerd had en alles netjes geordend had, ging ik er eens rustig voor zitten en er volgde dan een schrijfexplosie. Pam van Dongen (de toenmalige hoofdredacteur van Bijenteelt) was wel blij met mijn produktie als schrijver, maar plaatste in één nummer soms wel drie bijdragen; dat was nu ook weer niet mijn bedoeling.'

Er zijn weinig onderwerpen die in al die jaren niet aan de orde gekomen zijn. Alleen discussies over bedrijfsmethoden en bijenrassen vond Henk van der Kammen niet zo interessant, hoewel hij als één van de

doorgegeven.'

Gevraagd naar de reacties op zijn artikelen vertelt hij dat hij praktisch nooit brieven kreeg naar aanleiding van zijn artikelen. Wel reageert de oud-voorzitter van de vereniging Vught, de heer Boddingsius, nog regelmatig op zijn artikelen. Hij is minder gelukkig met de manier waarop in **Bijen** op zijn artikel over het ontsmetten van raten werd gereageerd.

Hoe ziet iemand die zo lang aan Bijenteelt heeft meegewerkt, de overgang naar één maandblad?

'In de tijd van Bijenteelt had ik een erg goed contact met Pam, dat was heel stimulerend. Met de komst van **Bijen** is het contact tussen de redactie en de vaste schrijvers wat minder dan vroeger het geval was. Maar kwalitatief hebben we een prima blad en het ziet er zeer verzorgd uit. Ik beschouw het als een positieve ontwikkeling naar de imkers toe.'

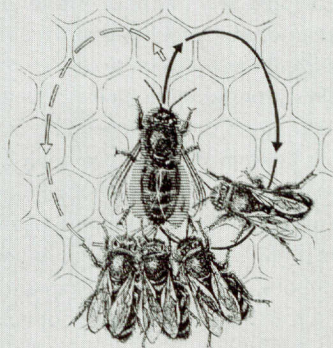
En nu stopt Henk van der Kammen er mee. Hij vindt het gewoon genoeg. Na zijn verhuizing heeft hij geen plaats meer voor zijn bijen en zijn kleinkinderen zijn hem zeker zo lief.

Toen zijn vrouw, naar aanleiding van ons gesprek

eersten aandacht besteedde aan het werk van Broeder Adam.

'De serie 'Pollenkorrels', (een rubriek zoals Snippers nu, red), die ik vanaf 1975 een tijd verzorgd heb, vond ik één van de aardigste, niet in de laatste plaats omdat bij het lezen van al die bijenbladen, ik veel interessante dingen tegenkwam, die ik aan de lezers kon

haar man vroeg hoeveel artikelen hij gemaakt had, dacht hij dat het aantal in de buurt van een 'paar honderd' zou liggen, niet zo'n slechte schatting.

'Er zou best een aardig bijenboek in al je artikelen kunnen zitten' reageerde mevrouw van der Kammen.

Die opmerking ontlokte Henk een glimlach.

De lezers van **Bijen** zullen de bijdragen van Henk van der Kammen missen, maar ze wachten gewoon op zijn volgende explosie.

(De figuren, de rondedans en de kwispeldans, overgenomen uit 'Aus dem Leben der Bienen', Karl von Frisch)